

NA NÁVŠTĚVĚ V ATHÉNSKÉ ŠKOLE

T.: Aničko, víš, co mě docela zajímá? Jaké měli v Řecku školy, kdo do nich chodil a co se tam učili. My máme tolik úkolů! Jestlipak to tam neměli lepší.
A.: Není nic snazšího, než si to zjistit. Navrhuji vypravit se za Platónem. Byl to slavný filozof, takže poznat ho bude pro nás zážitek, ale hlavně: založil první řeckou „vysokou“ školu. Bude to pro obor vzdělávání ten pravý průvodce.

T.: A kam a do kterého času bychom se měli přenést?

A.: Myslím, že nejlepší budou zase Athény a vhodný rok 387 př. n. l. - podle tamějšího počítání času se ocitneme ve druhém roce 99. olympiády.

I. - A.: Tak, jsme na domluveném místě, v posvátném okrsku hérao Akadéma, čtvrt hodiny cesty od athénské agory, za hradbami. Vidíš někde Platóna?

T.: Podívej, je tamhle ve stoe. Právě přednáší svým posluchačům. Už nás zahlédl,

zdá se, že předal slovo dalšímu řečníkovi a jde k nám. Buď zdráv, Platóne, jsme rádi, že sis na nás vyšetřil chvíli času; slibujeme, že tě příliš nezdrážíme.

Platón: Při Athéně, buďte pozdraveni. Jsem připraven zodpovědět vaše dotazy.

II. - T.: Dovol, abychom se představili, Platóne. Jmenujeme se Tomáš a Anna a pocházíme ze země, jakou vy, Hellénové, označujete za barbarskou. Žijeme ale v době, na níž by se vám snad mnohé zalíbilo. Poznáváme dějiny vaší země a zajímá nás, jak se v Athénách vzděláváte.

P.: Máte ušlechtilé zájmy, rád bych tě, mladý muži, přijal do své Akadémie. Rozmysli si to. Ale k věci. Čeho je, Tomáši, třeba cenit si výše? Zdraví, obratnosti, pružnosti, nebo soudnosti, bystrosti, vzdělanosti a schopnosti oceňovat krásu umění?

T.: Asi zdraví, ne?

P.: Pravda, zdraví je důležité. Ale šťastný život nemůže žádný občan prožít bez porozumění sobě i jiným. A k tomu je třeba být vzdělaným. Podle mínění Hellénů je celým člověkem ten, kdo může být nazýván „krásný a dobrý“. Tak může prokázat vlastní platné služby, může být řádným občanem i zdatným vojákem, milým společníkem i družným přítelem.

Výuka čtení a psaní.

Vidíte, že cíle naší výchovy nejsou nikterak malé.

III. - A.: Chodí všechny děti Hellénů do školy?

P.: No samozřejmě. Myslíš, že jsme nějakí Skythové? Do sedmi let žijí chlápci v rodině v péči matky, pak začínají navštěvovat školu. Mají-li z nich být dobří občané, musí se pro veřejný život důkladně připravit. Důraz je kladen jak na výchovu, tak na potřebné vědomosti. Aby byl hoch jako budoucí občan schopný podřídit se zvyklostem a zákonům státu, musí se naučit podřídit se autoritě. Proto o něj pečuje otrok - **paidagogos**. Doprovází ho do školy, nosí jeho potřeby, dohlíží na jeho kázeň, může ho i tělesně potrestat. Také učitelé jsou přísní - nepomůže-li napomenutí, neváhají použít metly, prutu i býkovic.

IV. - A.: Co se ve škole učí?

P.: Athéňané považují za nezbytné pěstovat dva směry vzdělání. Vše, co slouží k pěstování těla, je zahrnuto pod pojem „**gymnastika**“, co tříbí ducha, náleží pod pojem „**múzika**“. Sem patří jednak vyučování **gramatické** - čtení, psaní a počítání, jednak vzdělání **hudební**. Jen ten, kdo je vzdělán gymnasticky i múzicky, je považován

ván za člověka řádně vychovaného.

Školní potřeby.

V. - A.: Počkej, prosím, Platóne. Mluvíš jen o občanech. Copak se dívky vůbec nevzdělávaly?

P.: V Athénách, stejně jako ve většině hellénských států, se ženy neúčastní veřejného života, a proto se ani nepotřebují vzdělávat. Dívky žijí v domácím zátiší, kde je matky a chůvy zaučují v domácích pracích, někdy i ve čtení a psaní - výsledky však nejsou valné. Některé se učí hrát na hudební nástroje. Jen někde, třeba ve Spartě, je tomu jinak a např. vyučování tělocviku se účastní i děvčata.
T.: To by se ti tady líbilo, nemusela bys do školy!

A.: No, celý den sedět u tkaní... Radši beru školu a takovéhle výpravy.

P.: Opravdu mne překvapuje, že se vaše dívky o vše zajímají. Ale vlastně i já mám na své Akademii jednu - Axiotheu, je velmi nadaná a učenlivá. Někdy je třeba porušit tradici, takže má nabídka platí i pro tebe, dívko Anno!

VI. - T.: Jak probíhá školní den?

My jsme někdy ve škole od rána do večera!

P.: Dopoledne je věnováno vyučování gramatickému a hudebnímu. Čtení a psaní začíná tvary a jmény písmen a slabikami. Žáci je odříkávají a učí se je podle pomůcek - např. písmen ze slonové kosti. Poté je hrotem z kovu nebo slonoviny píše na voskované tabulky. Učitelé učí je texty žákům, kteří sedí na nízkých stoličkách a tabulky drží na kolenou. Učivo je často vybíráno z Homérova díla - tam je obsaženo vše, co potřebuje člověk znát k řádnému životu. Čte se i z děl dalších básníků nebo vědců. Za nezbytnou k zušlechtní ducha je považována **hudba**, která oblažuje lidský život; mnohými je označována za tvůrkyni všeho řádu. Vyučuje se lyrickým písním a doprovodu na strunné nástroje, hlavně lyru a kitharu, z dechových je oblíbená flétna. Aténská mládež se cvičí i v **tanečním umění**, využívaném hojně při náboženských slavnostech.

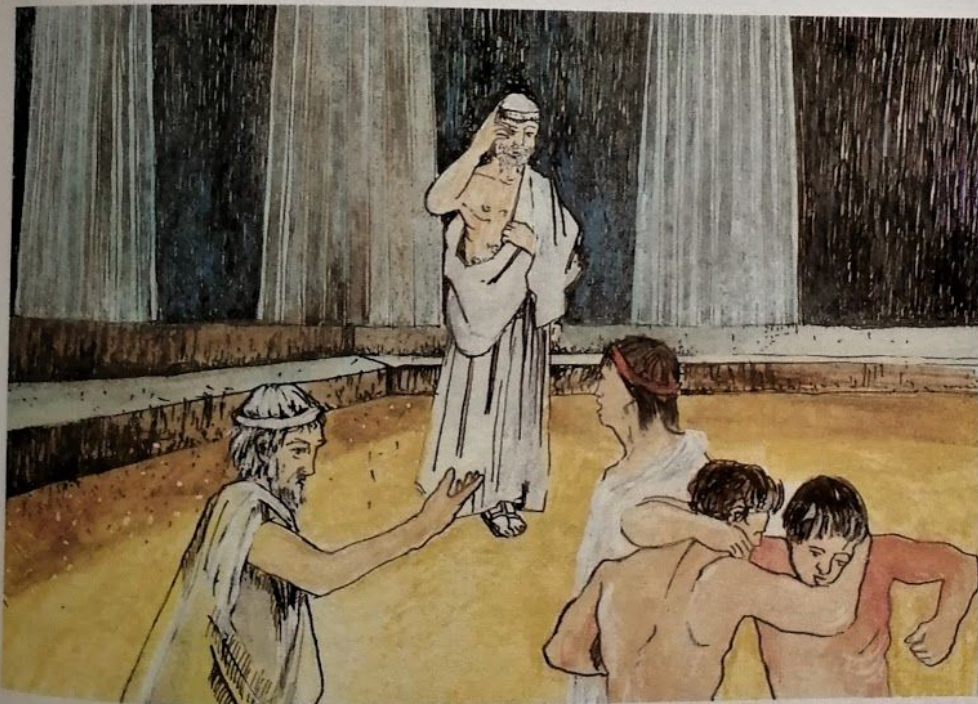
Sportovní motivy ze cvičení v palestre (reliéfy).

VII. - T.: A pak jdou asi žáci domů.
P.: Kdepak, **odpoledne** tráví v palestre.
A.: To je tělocvična, že?
P.: Původně se cvičilo kdekoli v vhodném místě s udusaným povrchem, nyní se stavějí zvláštní budovy, kde jsou místnosti k odložení šatů, uložení oleje k natírání těla, k umytí po skončeném cvičení. Palestry jsou zasvěceny bohu Hermovi, jehož sochy jsou tam spolu s dalšími všude rozmístěny. Cvičení řídí paidotribés. K lehkosti a pružnosti těla přispívá skok, hojně je pěstován běh. Oblíbené jsou míčové hry, hod diskem a oštěpem. Jsou to olympijské disciplíny. Nejdůležitějším cvičením je zápas. Kromě toho, že posiluje tělo i vůli k boji, dává příležitost k soupeření. Do palestry mohou přijít i starší občané, kteří se chtějí přesvědčit o úspěších žáků.

VIII. - A.: Vy, Helli se vůbec rádi na cvičení díváte. Dodnes jsou u nás obdivovány vaše sochy sportovců, například Diskobolos.
P.: Ano, máš pravdu. Scény sportovních cvičení, ale i ze vzdělávání, vyučování hudbě i psaní jsou u nás oblíbeným námětem soch i reliéfů zdobících veřejná prostranství. A jste-li pozváni třeba na symposion, můžete jíst nebo pít z nádob, které jsou vyzdobeny takovými výjevy.
T.: Viděli jsme reliéfy také tady na stěnách stoy.
P.: Jsou i na dalších veřejných místech - pro ozdobu i názorný příklad.

IX. - T.: Říkal jsi, Platóne, že chlapci chodí do školy od 7 do 16 let. Tím ale asi vzdělání nekončí. Jak studium pokračuje?
P.: Za věk fyzické dospělosti považujeme šestnáct let, potom se mladý muž slavnostně stává občanem, členem svého dému. Mezi 18-20 lety si odbývá **brannou povinnosť**: v prvním roce se učí zacházet se zbraní a vojenské taktice těžkooděnců, ve druhém roce se cvičí v pochodech, v plavání, veslování, manévrech na moři atd. Mladíci ze vznešených a zámožných rodin mohou pokračovat ve svém vzdělání v **gymnasiích**. První z nich jsem právě loni založil, nazval jsem je **Akadémie**. Kromě prostor pro obvyklá cvičení tu jsou stoy vyzdobené malířskými i sochařskými díly. V jedné z nich jsme se sešli. Vedl jsem právě výuku novou metodou, říkám jí **dialog**, a hlavní postavou jsem učinil svého milovaného učitele, dnes již zvěčnělého **Sókrata**, který mne k filozofii jako dvacetiletého přivedl. Dobře se při ní učí umění **argumentace a řečnictví**.

Výuka hudby.

Scéna ze školy - učitelé a žáci (vpravo paidagógos sledující svého svěřence) - malba na nádobě.

X. - A.: Platóne, zmínil ses o Sókratovi. Toho také obdivujeme. I jeho vyznání „Vím, že nic nevím.“
P.: Ach, vzpomněl jsem si na mládí. To bylo nejkrásnější období mého života, v Athénách se Sókratem. Po jeho odsouzení a smrti jsem byl hluboce zarmoucen a mnoho let se toulal po světě. Pak přišly ty hrozné bratrovražedné války. Až nyní se blýská na lepší časy. Vrátil jsem se do Athén a teď, když je mi 60 let, si plním poslední životní sen, vychovávám v Akadémii mladé lidi toužící po vědění a sepisují své i Sókratovy myšlenky. Snad mne mé dílo přežije. Ale osobní vzpomínky starého muže vás asi nezajímají.
A.: Naopak - tvé dílo žije ještě v našem století, zabývají se jím naši filozofové i studenti, takže setkání s tebou je pro nás úžasným zážitkem. Díky za poučení i ty vzpomínky. Přejeme ti hodně nadaných a učenlivých žáků.
T.: Děkujeme ti upřímně za krásné odpoledne. Buď zdráv.
P.: I vy. A nezapomeňte, brány Akadémie jsou vám otevřené.